



Гуз Костянтин Жоржович,

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри розвитку освітніх галузей, Полтавська академія неперервної освіти ім. М. В. Остроградського, Україна

Huz Kostiantyn,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor of the Department of Development
of Educational Branches,

M.V. Ostrohradskyi Poltava Academy
of Continuous Education, Ukraine

E-mail: konstantin.guz@gmail.com

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0002-4332-1416>



Олійник Ірина Миколаївна,

кандидатка педагогічних наук,
старша наукова співробітниця відділу інтеграції
змісту загальної середньої освіти,
Інститут педагогіки НАПН України, Україна

Oliinuk Iryna,

Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Research Fellow
of the department of integration of the content
of general secondary education, The Institute of Pedagogy of the National Academy of

Pedagogical Sciences of Ukraine, Ukraine

E-mail: ditvora@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-2315-2456>

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

A Розглядаються питання реалізації компетентнісного підходу в системі післядипломної педагогічної освіти, що є особливо актуальним в аспекті реалізації державної освітньої політики. Компетентнісний підхід розглянуто як методологічну основу визначення цілей освіти, відбору змісту, організації освітнього процесу та оцінки освітніх ресурсів.

Розробку та оформлення змісту післядипломної освіти здійснено на основі єдності предметного знання та процесуального змісту, що допомагає вчителю планувати свою навчальну діяльність під час курсів підвищення кваліфікації та у міжкурсний період.

Визначено освітнє середовище післядипломної освіти як систему впливів та умов формування особистості у закладах післядипломної освіти та створення можливостей для розвитку, які містяться в соціальному та просторово-предметному оточенні.

Ключові слова: післядипломна освіта; компетентнісний підхід; освітнє середовище

Implementation of the competence approach in the system of postgraduate pedagogical education

S The issues of implementation of the competence approach in the system of postgraduate pedagogical education are considered, which is especially relevant in terms of implementation of the state educational policy. The competence approach is considered as a methodological basis for defining educational goals, selecting content, organizing the educational process, and evaluating educational resources.

The development and design of the content of postgraduate education is based on the unity of subject knowledge and procedural content, which helps teachers plan their learning activities during the in-service training courses and in the intercourse period, providing an opportunity to experience the effectiveness of such work to improve their own competence.

The article defines the educational environment of postgraduate education as a system of influences and conditions for the formation of personality in postgraduate education institutions and the creation of opportunities for development contained in the social, spatial and subject environment. The educational environment includes various types of means and content of education that can ensure the productive activity of course participants. Such an approach to the organization of in-service training involves the creation of personal educational content by each teacher.

This article describes methods, forms and means of teaching, the use of which will allow the most optimal implementation of the competence approach in postgraduate teacher education. Preference is given to productive search, problem-based learning methods, and students' project activities.

The expediency of transferring the educational process in the system of postgraduate education to the level of personal interaction, which means turning it into cooperation between the teacher and students, is emphasised.

Key words: postgraduate education; competence approach; educational environment

Постановка проблеми. Актуальність проблеми полягає в необхідності підготовки педагога Нової української школи до реалізації освітньої політики держави шляхом втілення компетентнісного підходу в освітній процес. Створення ефективних механізмів запровадження компетентнісного підходу є одним із ефективних шляхів оновлення змісту освіти, освітніх технологій і практик їхньої реалізації, узгодження їх із потребами сьогодення, інтеграції до світового освітнього простору. Об'єктивно відповідаючи соціальним очікуванням та інтересам учасників освітнього процесу цей підхід вступає в протиріччя з освітніми стереотипами, існуючими критеріями оцінки навчальної діяльності дітей, педагогічної діяльності педагогів, роботи шкільної адміністрації.

Отже, потрібна система теоретичної та методичної підготовки педагогів до реалізації компетентнісного підходу в системі післядипломної педагогічної освіти, яка повинна динамічно реагувати на нові тенденції, прогнозувати майбутні потреби та допомагати вчителю в його професійному зростанні.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження компетентнісного підходу зробили вітчизняні вчені: Н. Бібік [1], Н. Білик, В. Пилипенко, С. Шостя [2], Е. Бородай, К. Гуз, Н. Кононец [3], А. Єрмоленко [4], Л. Ніколенко [6], О. Пометун [7], О. Савченко [9], С. Сисоєва, В. Огнев'юк [10] та ін.

У роботах науковців наголошується, що впровадження компетентнісного підходу створює передумови для перебудови у сфері освіти, вдосконалення її якості та ефективності управління освітньою системою.

Реформування освіти вимагає також внесення значних змін до системи післядипломної освіти. На думку вітчизняних науковців В. Кременя, В. Лугового, П. Саух, умовою якісної освіти є здійснення постійного професійного розвитку педагогічних працівників. Сучасна освіта дорослих має носити випереджувальний характер; орієнтуватися на потреби і запити учасників;

характеризуватися гнучкістю та тримати орієнтир на компетентності фахівця; орієнтуватися на проблемне навчання та застосування сучасних інформаційних технологій; базуватися на педагогіці партнерства; мати особистісну орієнтацію [5].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на широкий спектр аналізу проблеми на теоретичному та практичному рівнях, питання реалізації компетентнісного підходу у системі післядипломної педагогічної освіти ще потребує наукового вивчення, узагальнення та систематизації.

Мета статті полягає у висвітленні особливостей реалізації компетентнісного підходу у системі післядипломної педагогічної освіти.

Викладення основного матеріалу. Компетентнісний підхід науковці розглядають як сукупність загальних принципів визначення цілей освіти, відбору змісту освіти, організації освітнього процесу та оцінки освітніх результатів [1].

Компетентнісно зорієнтована освіта повинна не просто дати людині суму знань, умінь і навичок, а й сформувати її компетентність як загальну здатність, що базується на знаннях, досвіді, цінностях, здібностях, набутих завдяки навчанню. Результатом такого процесу буде формування загальної компетентності людини, що є сукупністю ключових компетентностей, інтегрованою характеристикою особистості [6].

За О. Савченко, компетентність – це результативно-діяльнісна характеристика освіти. Спеціально структурована сукупність знань, умінь, навичок, ставлень, певного досвіду, що набуваються у процесі навчання та особистого пізнавального і життєвого досвіду. Компетентна людина застосовує стратегії, найсприятливіші для виконання окреслених завдань [9].

У контексті ключових компетентностей роль грає не лише система знань, умінь, навичок, а й досвід самостійної діяльності та відповідальність особистості за свої дії. До числа принципів

компетентнісного підходу відносяться наступні положення:

- смисл освіти полягає в розвитку здатності самостійно розв'язувати проблеми в різних сферах і видах діяльності на основі використання соціального досвіду, елементом якого є власний досвід здобувача освіти;

- змістом освіти є дидактично адаптований соціальний досвід розв'язування пізнавальних, світоглядних, моральних, політичних та інших проблем;

- смисл організації освітнього процесу полягає у створенні умов для формування в здобувачів освіти досвіду самостійного розв'язання пізнавальних, комунікативних, організаційних, моральних та інших проблем, що складають зміст освіти;

- оцінка освітніх результатів ґрунтується на аналізі рівнів освіченості, що досягнуті здобувачами освіти на відповідному етапі навчання [1].

У зв'язку зі зміною завдань освіти змінюється й система післядипломної педагогічної освіти, стратегічним пріоритетом якої є забезпечення педагогу вироблення компетентностей, визначених Професійним стандартом. До переліку ключових компетентностей педагога ввійшли громадянська, соціальна, культурна, лідерська та підприємницька; професійні компетентності вчителя складають: мовно-комунікативна; предметно-методична; інформаційно-цифрова; психологічна; емоційно-етична; педагогічне партнерство; інклюзивна; здоров'язберезувальна; проєктувальна; прогностична; організаційна; оцінювально-аналітична; інноваційна; рефлексивна; здатність до навчання впродовж життя [8].

Компетентнісно зорієнтована післядипломна освіта передбачає відбір змісту і структурування його з одночасним визначенням результативного складника освітнього процесу – набуття педагогами компетентностей і вміння цілеспрямовано формувати ключові та предметні компетентності учнів. Такий підхід переміщує акценти із процесу накопичення знань, умінь, навичок на формування й розвиток у педагогів здатності практично діяти й творчо застосовувати набуті знання й досвід у різних професійних ситуаціях [6].

Зміст теоретичних знань повинен ураховувати практичний досвід і сукупність наявних знань

педагога та передбачати розгортання процесу компетентно зорієнтованої післядипломної освіти як набуття знань і вмінь, а також становлення суб'єктної позиції вчителя. Виходячи із цього, зміст післядипломної освіти вчителя повинен реалізуватися як єдність предметного знання та процесуального змісту.

Основні характеристики компетентнісно зорієнтованої післядипломної педагогічної освіти полягають у наступному:

1. Засвоєння інформаційного матеріалу і процесуального змісту в єдності.

2. Спілкування викладача та учасника курсів, учасників курсів між собою відбувається як суб'єкт-суб'єктна позиційна взаємодія. Зміст при цьому виступає засобом, матеріалом, завдяки якому ця комунікація здійснюється.

3. Забезпеченість необхідними засобами (у друкованому та електронному вигляді, відеокомплекси тощо), що дозволяє індивідуалізувати підвищення кваліфікації, здійснювати контроль і самоконтроль, оцінку та самооцінку ступеня засвоєння.

4. Спеціальна організація рефлексивного аналізу всіма учасниками власної професійної діяльності, способів навчання, спілкування та особистісного розвитку на курсах.

Головна умова, якої потрібно дотримувалися, здійснюючи компетентнісний підхід у післядипломній освіті – забезпечення впливу саме на ті вміння, які потрібні педагогу для управління процесом формування компетентностей школярів і на розвиток компетентностей самих учасників курсів. Методологічно цей принцип опирається на принцип відображеної суб'єктності: відсутність у вчителя власного суб'єктного досвіду компетентнісно зорієнтованого навчання не дозволить йому повною мірою ідентифікувати себе з учнем у різних педагогічних ситуаціях. Зокрема, педагогічні умови формування компетентностей школярів потрібно втілювати в післядипломній освіті вчителів.

Реалізація компетентнісно зорієнтованого підходу потребує організації освітнього середовища адекватного цілям навчання.

Під освітнім середовищем післядипломної освіти розуміємо систему впливів та умов формування особистості, а також можливостей для її розвитку, що передбачає врахування особливостей соціального та просторово-предметного оточення.

Освітнє середовище включає різні види засобів і зміст освіти, які здатні забезпечувати продуктивну діяльність учасників курсів, що передбачає створення кожним педагогом особистісного змісту освіти, який не передається йому безпосередньо, а «вирощується» у нього в ході власної навчальної діяльності, відкриває перед ним можливості пізнання, дослідження своїх когнітивних ресурсів. Можливості, умови, способи діяльності, відносини, які складаються в результаті засвоєння змісту освіти через власний досвід вчителя є параметрами цього середовища. Важливою умовою організації такого освітнього середовища вважаємо створення на курсах атмосфери, в якій слухач буде себе комфортно почувати та продуктивно підвищувати рівень своєї компетентності.

Важливо організувати освітній процес на рівні особистісної взаємодії, що означає перетворення його на співробітництво учасників курсів. В освітньому середовищі повинні бути створені умови для виявлення самостійності та активності вчителів; забезпечені можливості для творчої, перетворювальної активності; можливість приймати самостійні рішення. Організація співробітництва слухачів відбувається шляхом залучення їх до спільного розв'язання практичних завдань у малих групах, створення спільних проєктів. Організатор-викладач на курсах здійснює рефлексивне управління розвитком особистісної та професійної компетентності вчителя в умовах коли «всі вчаться у всіх». Завдяки цьому тезис про необхідність створення відповідного освітнього середовища, що задовольняє умовам компетентісно зорієнтованої освіти школярів наповнюється для вчителя конкретним змістом.

Завдання викладача післядипломної освіти – сформулювати у вчителя розуміння того, що для ефективної роботи із формування ключових компетентностей школяр повинен побувати в такому середовищі, де він навчатиметься сам, визначаючи темп, стиль, характер навчання, цілі учіння, методи та засоби навчально-пізнавальної діяльності. Таке середовище створює сприятливі умови для виявлення та розвитку учнем своїх дослідницьких і креативних здібностей, дозволяє створити атмосферу успіху в навчанні, самоповаги та самореалізації в ході творчої діяльності.

Зміст компетентісно зорієнтованої післядипломної освіти повинен виходити з

наявного в учителів досвіду й урахувувати потреби педагога. Перевага надається продуктивним пошуковим, проблемним методам навчання, що стимулюють активність слухачів.

Аналізуючи власну навчальну діяльність на курсах як результат організованої викладачами взаємодії, слухачі приходять до розуміння важливості організації взаємодії учасників освітнього процесу для набуття компетентностей; усвідомлюють, що компетентності формуються через різноманітні траєкторії взаємодій за умови домінування суб'єкт-суб'єктного співробітництва в процесі освітньої діяльності. Переведення освітнього процесу в систему післядипломної освіти на рівень особистісної взаємодії означає перетворення його на співробітництво викладача та слухачів курсів.

Співробітництво – найвищий рівень узгодженості позицій у діяльності, організація суб'єкт-суб'єктних відносин у спільній діяльності.

Основними ознаками співробітництва є: цілеспрямованість (прагнення до однієї мети); мотивованість (активне, зацікавлене ставлення до спільної діяльності); цілісність (взаємозв'язок учасників діяльності); структурованість (чіткий розподіл функцій, прав, обов'язків, відповідальності); узгодженість (узгодження дій учасників діяльності, низький рівень конфліктності); організованість (планованість діяльності, здатність до управління та самоуправління); результативність (здатність досягати результату).

Стрижнем стимулювання навчальної діяльності вчителів на аудиторних заняттях є особистісно зорієнтоване спілкування, введення у ситуацію діалогу, який у даному випадку виступає як мікроєдиниця педагогічного спілкування на особистісно-смысловому рівні. Тому завдання викладачів курсів – проводити навчання так, щоб на заняттях спостерігався обмін думок, доведення власної позиції, рефлексії.

Під час навчання на курсах надається перевага продуктивним пошуковим, проблемним методам навчання.

При відборі та конструюванні методів підвищення кваліфікації вчителів ми враховували наступні фактори, пов'язані з навчанням дорослої людини:

– учитель, який включається до процесу навчання, володіє запасом досвіду та знань про

навчальну діяльність, які є важливим джерелом навчання як його самого, так і інших учасників курсів;

– провідним методом є самостійна робота в груповій та індивідуальній формах, спільна діяльність із викладачем при плануванні, реалізації та оцінюванні підсумків навчання;

– учитель потребує психологічної підтримки та саморегуляції, емоційно комфортного середовища тощо.

Компетентнісний підхід до організації післядипломної освіти вчителів вимагає від викладачів і методистів високої творчої активності в галузі конструювання змісту освіти і способів його організації, вмінь створювати навчальні ситуації, в яких загальним для групи предметом дослідження та перетворення стає усвідомлення та поведінка кожного учасника цього процесу. Це вимагає такої організації взаємодії, при якій ситуації, що виникають у малих групах стають предметом аналізу та пошуку, конструювання різноманітних варіантів розв'язання.

Висновки. Реалізація компетентнісного підходу в післядипломній педагогічній освіті потребує врахування практичного досвіду і наявних знань учителя; усвідомлення індивідуальних освітніх потреб педагога; створення особистісно зорієнтованого освітнього середовища; інтеграції та диференціації змісту підвищення кваліфікації (з урахуванням потреб учителя); єдності науковості змісту та його практичної спрямованості; індивідуалізація підвищення кваліфікації вчителя.

Подальшого розроблення потребують питання коректування методів компетентісно зорієнтованої післядипломної педагогічної освіти (у тому числі для дистанційної форми), проектування педагогічних засобів, способів професійної діяльності та саморозвитку для розвитку ключових і професійних компетентностей учителів.

Список використаних джерел

1. Бібік Н. М. Переваги і ризики запровадження компетентнісного підходу в шкільній освіті. *Український педагогічний журнал*. 2015. № 1. С. 47–58. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/9772/1/10-35-1-PB%20%281%29.pdf> (дата звернення: 26.09.2018).
2. Білик Н. І., Пилипенко В. В., Шостя С. П. Розвиток цифрової компетентності педагогічних працівників у системі післядипломної освіти. *Імідж сучасного педагога* : електрон. наук. фах. журн. 2020. № 6 (195). С. 15–20. DOI:

[https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-6\(195\)-15-20](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-6(195)-15-20). URL: <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/217445>

3. Бородай Е., Кононец Н., Гуз К. Інноваційно-організаційний формат розвитку лідерської компетентності вчителів предмета «Захист України» у воєнний час. *Імідж сучасного педагога* : електрон. наук. фах. журн. 2022. № 2 (203). С. 9–11. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-2\(203\)-9-11](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-2(203)-9-11). URL: <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/254576>

4. Єрмоленко А. Б. Сучасна модель розвитку лідерської компетентності педагогічних працівників професійної освіти в системі підвищення кваліфікації. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки*. 2021. Вип. 1 (45). С. 205–213.

5. Кремень В. Г., Луговий В. І., Саух П. Ю. Освіта і наука — основа інноваційного людського розвитку. Пропозиції НАПН України до Стратегії людського розвитку. *Науково-аналітичні доповіді і матеріали. Вісник НАПН України*. 2020. № 2 (2). URL: <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-2-14-3>

6. Ніколенко Л. Т. Компетентнісний підхід у системі післядипломної педагогічної освіти. *Особливості впровадження Національної рамки кваліфікації у післядипломну освіту* : зб. наук. праць за матеріалами Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф., 26 листопада 2015 р. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/106583/1/Ніколенко.pdf> (дата звернення: 11.05.2023).

7. Пометун О. І. Нова українська школа – перехід до нової парадигми освіти. *Світові виклики сучасній освіті* : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. / гол. ред. І. І. Осадченко. Умань : Громадська організація «Міжнародна асоціація сучасної освіти, науки та культури», 2022. С. 83–86.

8. Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» : наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства від 23.12.2020 р. №2736 URL: https://rada.info/upload/users_file_s/41868892/07679bad4b9af36be54148_ac42826c1b.pdf (дата звернення: 11.05.2023).

9. Савченко О. Я. Упровадження компетентнісного підходу в початкову освіту: здобутки і нерозв'язані проблеми. *Рідна школа*. 2014. № 4/5. С. 12–16. URL: [file:///C:/Users/sasha/AppData/Local/Temp/Rar\\$DIa0.658/I_том.pdf](file:///C:/Users/sasha/AppData/Local/Temp/Rar$DIa0.658/I_том.pdf) (дата звернення: 12.05.2023).

10. Сисоева С. О., Огнев'юк В. О. Підготовка експертів у галузі освіти в Україні. *Освітологія* : українсько-польський щорічник. 2016. № 4. С. 56–65.

References

1. Bibik, N. M. (2015). Perevaghу i ryzyky zaprovadzhenja kompetentnisnogho pidkhdohu v shkyl'nij osviti [Benefits and risks of introducing a competent approach in school education]. *Ukrainian Pedagogical Journal [Ukrainian Pedagogical Journal]*, 1, 47-58. Retrieved from <http://lib.iitta.gov.ua/9772/1/10-35-1-PB%20%281%29.pdf> [in Ukrainian].
2. Bilyk, N. I., Pylypenko, V. V., & Shostia, S. P. (2020). Rozvytok tsyfrovoi kompetentnosti pedahohichnykh

pratsivnykiv u systemi pisliadyplomnoi osvity [Development of digital competence of pedagogical workers in the system of postgraduate education]. *Imidzh suchasnoho pedahoha [The image of a modern teacher]*, 6 (195), 15-20. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-6\(195\)-15-20](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-6(195)-15-20). Retrieved from <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/217445> [in Ukrainian].

3. Borodai, E., Kononets, N., & Huz, K. (2022). Innovatsiino-orhanizatsiinyi format rozvytku liderskoi kompetentnosti vchyteliv predmeta «Zakhyst Ukrainy» u voiennyi chas [Innovative and organizational format for the development of leadership competence of teachers of the subject «Defense of Ukraine» in wartime]. *Imidzh suchasnoho pedahoha [The image of a modern teacher]*, 2 (203), 9-11 [in Ukrainian].

4. Yermolenko, A. B. (2021). Suchasna model rozvytku liderskoi kompetentnosti pedahohichnykh pratsivnykiv profesiinoy osvity v systemi pidvyshchennia kvalifikatsii [Modern model of development of leadership competence of pedagogical workers of professional education in the system of professional development]. *Visnyk Hlukhivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Oleksandra Dovzhenka. Pedahohichni nauky [Bulletin of the Glukhiv National Pedagogical University named after Oleksandr Dovzhenko. Pedagogical sciences]*, 1 (45), 205-213 [in Ukrainian].

5. Kremen, V. H., Luhovyi, V. I., & Saukh, P. Iu. (2020). Osvita i nauka — osnova innovatsiinoho liudskoho rozvytku. Propozytsii NAPN Ukrainy do Stratehii liudskoho rozvytku [Education and science — the basis of innovative human development. Proposals of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine to the Human Development Strategy]. *Naukovo-analitychni dopovidi i materialy. Visnyk NAPN Ukrainy [Scientific and analytical reports and materials. Bulletin of the National Academy of Sciences of Ukraine]*, 2 (2). Retrieved from <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-2-14-3> [in Ukrainian].

6. Nikolenko, L. T. (2015). Kompetentnisnyi pidkhid u systemi pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity [Competency approach in the system of postgraduate pedagogical education]. In *Osoblyvosti vprovadzhennia Natsionalnoi ramky kvalifikatsii*

u pisliadyplomnu osvitu [Peculiarities of implementation of the National Framework of Qualifications in postgraduate education]: zb. nauk. prats za materialamy Vseukrainska naukovo-praktychna Internet konferentsiia. Retrieved from <https://lib.iitta.gov.ua/106583/1/Николенко.pdf> [in Ukrainian].

7. Pometun, O. I. (2022). Nova ukrainska shkola — perekhid do novoi paradyhmy osvity [The new Ukrainian school is a transition to a new paradigm of education]. In I. I. Osadchenko (Ed.), *Svitovi vyklyky suchasnoi osvity [Global challenges to modern education]: materialy II Mizhnar. nauk.-prakt. konf.* (pp. 83-86). Uman: Hromadska orhanizatsiia «Mizhnarodna asotsiatsiia suchasnoi osvity, nauky ta kultury» [in Ukrainian].

8. *Pro zatverdzhennia profesiinoho standartu za profesiinamy «Vchytel pochatkovykh klasiv zakladu zahalnoi serednoi osvity», «Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity», «Vchytel z pochatkovoї osvity (z dyplomom molodshoho spetsialista)» [«On the approval of the professional standard for the professions «Teacher of primary classes of a general secondary education institution», «Teacher of a general secondary education institution», «Teacher of primary education (with a junior specialist diploma)]: nakaz Ministerstva rozvytku ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva*. Retrieved from https://rada.info/upload/users_files/41868892/07679bad4b9af36_be54148ac42826c1b.pdf [in Ukrainian].

9. Savchenko, O. Ja. (2014). Uprovadzhennja kompetentnisnogho pidkhodu v pochatkovu osvitu: zdotuky i nerozvjazani problem [Implementation of a competency approach to primary education: achievements and unresolved problems]. *Ridna shkola [Native school]*, 4/5, 12-16. Retrieved from [https://file:///C:/Users/sasha/AppData/Local/Temp/Rar\\$DIa0.658/I_том.pdf](https://file:///C:/Users/sasha/AppData/Local/Temp/Rar$DIa0.658/I_том.pdf) [in Ukrainian].

10. Sysojeva, S. O., & Oghnevjuk, V. O. (2016). Pidghotovka ekspertiv u ghaluzi osvity v Ukrajinі [Training of Experts in the Field of Education in Ukraine]. *Osvitologhija [Education]: Ukrainian-Polish Yearbook*, 4, 56-65 [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 14.05.2023